

8. Лист Міністерства юстиції України від 22.06.2007 р. N 19-50-2309 // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v2309323-07>.
9. Ухвала Верховного Суду України від 17 вересня 2008 р. № 6-26887св07 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/VS081170.html.
10. Порядок державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2015 р. № 1127 // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1127-2015-%D0%BF>.
11. Чаплян С. Особливості договору купівлі-продажу майнових прав на житло, що будується. Публікація від 17 квітня 2017 р. / С. Чаплян. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.seart.com.ua/uk/inform-panel/na-ptashinih-pravah>.

Приступа Діана Валентинівна,
курсант другого курсу ФПФПКП
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

Кобзар Тетяна Сергіївна,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ: ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА

Україна розвивається як демократична та правова держава. Розвиток цивільно-правових інститутів відіграє значну роль у житті громадян. Необхідність таких інститутів у правовому просторі України викликана не лише розвитком ринкових відносин, а й встановленням конституційного, законного пріоритету прав людини, його честі та гідності в суспільних відносинах. Відшкодування шкоди (в тому числі і моральної) також є одним із інститутів.

У законодавстві передбачено два види шкоди, що підлягає відшкодуванню: шкоду матеріальну і шкоду моральну. Так, ст. 16 чинного Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 р., в якій ідеться про захист цивільних прав та інтересів судом передбачає право кожної особи звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового інтересу, способами захисту якого є, поряд з іншими, відшкодування майнової шкоди та відшкодування моральної (немайнової) шкоди [3].

Судова практика також розділяє поняття «моральна шкода» та «немайнова шкода». Так, під моральною шкодою в Пленумі Верховного Суду України розуміються втрати немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань, або інших негативних явищ, заподіяних фізичній чи юридичній особі незаконними діями або бездіяльністю інших осіб. В свою чергу є під немайновою шкодою, заподіяною юридичній особі, розуміються втрати немайнового характеру, що настали в зв'язку з приниженням її ділової репутації, посяганням на фірмове найменування, товарний знак, виробничу марку, розголошенням комерційної таємниці, а також вчиненням дій, спрямованих на зниження престижу чи підірив довіри до її діяльності [4].

Заподіяння моральної шкоди особі є підставою виникнення зобов'язання. Відповідно до чинного законодавства, суб'єкт, який завдав моральної шкоди становиться зобов'язальним перед потерпілим. В такому разі моральна шкода може відшкодовуватися грошима, іншим майном або в інший спосіб. При цьому зауважимо, що розмір грошового відшкодування моральної шкоди визначається судом залежно від характеру правопорушення, глибини фізичних та душевних страждань, погіршення здібностей потерпілого або позбавлення його можливості їх реалізації, ступеня вини особи, яка завдала моральної шкоди, як вина є підставою для відшкодування, а також з урахуванням інших обставин, які мають істотне значення. Зокрема, враховуються стан здоров'я потерпілого, тяжкість вимушених змін у його життєвих і виробничих стосунках, ступінь зниження престижу, ділової репутації, час та зусилля, необхідні для відновлення попереднього стану. У разі заподіяння особі моральної шкоди неправомірно вчиненими діями кількох осіб, розмір відшкодування визначається з урахуванням ступеня вини кожної з них.

Також у чинному законодавстві виділяють 4 умови настання цивільно-правової відповідальності: протиправність порушення належного потерпілому права, власне завдана шкода та її причинно-наслідковий зв'язок з поведінкою правопорушника, а також вина останнього. Без наявності хоча б однієї із цих умов не зможе застосуватися механізм по відшкодуванню немайнових втрат. Однак в Цивільному Кодексі України визначається, що є виняток, коли відшкодування моральної шкоди не залежить від вини суб'єкта, якщо шкоду завдано каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи; якщо шкоди завдано фізичній особі внаслідок її незаконного засудження як запобіжного заходу тримання під вартою або підписки про невиїзд, незаконного затримання, незаконного накладання адміністративного стягнення у вигляді арешту або виправних робіт. І цей список не є вичерпним. В Законі України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» вказано, що «шкода (у тому числі моральна), заподіяна фізичним та юридичним особам внаслідок аварії, що сталася на об'єкті підвищеної небезпеки, незалежно від вини суб'єкта господарювання, у власності або використанні якого перебуває об'єкт підвищеної небезпеки, відшкодовується суб'єктом господарської діяльності цим особам у повному обсязі, крім випадків, коли аварія виникла внаслідок непереборної сили або умислу потерпілого» [1, с. 222].

Зауважимо, що особа (фізична або юридична) має право вимагати компенсації завданої їй моральної шкоди в будь-якому випадку порушення її прав, незалежно від того, чи передбачене таке право договором або законом. Разом з тим, певними нормативними актами прямо передбачається можливість потерпілого вимагати компенсації завданої йому моральної шкоди. Так, в Цивільному кодексі України таке право передбачено, зокрема, ст.ст. 216, 225, 227, 611, 700 тощо [3]. До спеціальних законів, які закріплюють можливість вимагати компенсації моральної шкоди, відносяться закони України «Про телебачення і радіомовлення» (ст. 59), «Про боротьбу з корупцією» (ст. 15), «Про авторське право і суміжні права» (ст. 52) та ін.

Підводячи підсумки зазначимо, що оскільки закріплення відшкодування моральної шкоди як окремого способу захисту цивільних прав та інтересів зумовлено переважно саме моральними міркуваннями, у визначенні особливостей механізму застосування зазначеного правового заходу визначальна роль належить морально-правовим засадам справедливості, розумності й добросовісності [2, с. 178].

Бібліографічні посилання:

1. Крисань Т. Є. Правові аспекти відшкодування моральної шкоди у цивільно-правових відносинах / Т. Є. Крисань // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 4. – С. 218-222.
2. Примак В. Д. Особливості відшкодування моральної шкоди як заходу цивільно-правової відповідальності / В. Д. Примак // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 3. – С. 175-179.
3. Цивільний кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 40-44. – С.356 .
4. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар / За ред. розробників проекту Цивільного кодексу України. – К. : Істина. – 928 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.osmark.com.ua/665-2>.

Коломоєць Анастасія Віталіївна,

курсант другого курсу ФПФПКП

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Кобзар Тетяна Сергіївна,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри цивільного права та процесу

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

СПАДКУВАННЯ МАЙНА ОДИМ ІЗ ПОДРУЖЖЯ, ЩО ПРОЖИВАЛИ СІМ'ЄЮ БЕЗ РЕЄСТРАЦІ ШЛЮБУ

Актуальність цієї теми зумовлена тим, що завдяки сучасній тенденції життя дедалі більше чоловіків і жінок віддають перевагу незареєстрованому шлюбу, ще таке явище називають «фактичний шлюб». Чоловік та жінка можуть роками, та навіть десятиліттями так жити і ні як, юридично, не обмежувати свої права та свободи. На законодавчому рівні такі відносини не є визначеними і тому можна сказати, що це подружжя є «поза законом». На науковому рівні дослідженню питання фактичних шлюбних відносин присвячені роботи вчених О. Войнеровської, Ю. Пилипенко, В. Велаха, О. Куріленко.

Тож переходячи до розкриття обраної тематики зазначимо, що трапляються випадки, коли чоловік або жінка переживають один одного. У такому разі на перший план виходять проблеми правового регулювання спадкових відносин між чоловіком та жінкою, що проживають однією сім'єю та не перебувають у шлюбі між собою, або у іншому шлюбі [2, с. 55].

І тут важливим стає з'ясування питання до якої саме черги відносити одного із подружжя. Так, відповідно до ст. 21 Сімейного Кодексу України «шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану» [6].

Отже, закон чітко встановлює, що подружжям визначається такий сімейний стан, що є зареєстрованим у встановленому законом порядку.

Незареєстровані відносини та зареєстровані є відмінними у питанні спадкування. Так, фактичне подружжя може прожити на спільні кошти, придбаваючи майно (квартири, автомобілі, гаражі, земельні ділянки, меблі, побутову техніку), протягом досить тривалого часу за цілковитого взаєморозуміння та згоди. Однак у разі смерті одного з них, на ім'я якого оформлене це майно, інший може сподіватися на гідну спадщину тільки тоді,